

Columbus

*Vi ved ikke med nøjagtighed, hvordan Columbus så ud.
Dette billede af ham er dog malet kun 13 år efter hans død,
og klædedragten passer til tiden.*

FAKTA

Navn:

Christopher Columbus. Født:1451. Død:1506.

Nationalitet:

Fødes i Italien; bor som 25-årig i Portugal; sendes ud i Spaniens tjeneste.

Familieforhold:

Gift med Felipa Perestrella-Moniz, som han får sønnen Diego med.

Forhold til Beatriz Enríquez de Haraña, som han får sønnen Ferdinand med.

Opdagelsesrejser:

1. rejse:

3. august 1492: Sejler fra Palos med 3 skibe og 37 mænd.

12. oktober 1492: Går i land på San Salvador.

28. oktober 1492: Opdager Cuba.

Marts 1493: Hjemkomst; modtages i triumf.

2. rejse:

25. september1493: Sejler af sted med 17 skibe og 1200 mænd.

November 1493: Ser land, Antillerne, sejler resten af måneden fra ø til ø; i alt 46.

Maj-September1494: Udforsker Cuba.

11. juni 1496: Hjemkomst.

3. rejse:

30. maj 1498: Sejler af sted med en besætningen af straffefanger. Opdager Trinidad og kommer til Orinocoflodens munding.

23. august 1500: Arresteres af Bobadilla, som er sendt ud for at undersøge urolighederne på Haiti. Føres hjem i lænker.

17. december 1500: Trækker sig tilbage til et kloster, hvor han tegner kort over de nyopdagede landområder. Han mener stadig, at de grænser op til Asien og ønsker at tage tilbage for at finde en passage.

4. rejse:

9. maj 1502: Sejler af sted for sidste gang. Kommer til Martinique og Honduras. Når til Panama.

7. november 1504: Hjemkomst.

COLUMBUS ÅR FOR ÅR

1451: Fødes i Genova, Italien.

1476: Ender efter et skibbrud i Portugal.

1479: Gifter sig med Felipa Perestrella-Moniz, som er i familie med den portugisiske kongefamilie. Bosætter sig på den lille ø Porto Santo i nærheden af Madeira.

1480/ 1481: Får sønnen Diego.

1483 : Bliver enkemand.

1486: Det første møde med det spanske kongepar Ferdinand og Isabella. Har fået afslag fra den portugisiske konge João II, som ikke er interesseret i planen om at finde en vestlig søvej til Indien.

1488: Får sønnen Ferdinand med Beatriz Enríquez de Haraña. Ferdinand bliver videnskabsmand og skriver senere faderens biografi.

1492 3. august: Sejler fra Palos.

12. oktober: Går i land på en ø i Bahamas, som navngives San Salvador.

28. oktober: Opdager Cuba.

1493 marts: Vender hjem fra den første rejse og modtages i triumf.

1493 25. september: Starter den anden rejse med 17 skibe og 1200 mænd.

november: Ser land, Antillerne, og sejler resten af måneden fra ø til ø, i alt 46.

1494 maj-september: Udforsker Cuba.

1496 11. juni: Vender hjem fra sin anden rejse.

1498 30. maj: Starter den tredje rejse; en del af besætningen er straffefanger. Opdager Trinidad og kommer til Orinocoflodens munding.

1499: Andre opdagelsesrejsende, Hojeda, Juan de la Cosa og florentineren Amerigo Vespucci udforsker Venezuela.

1500 23. august: Arresteres af Bobadilla, som er sendt ud af kongeparret for at undersøge uroligheder på Haiti. Føres til Cádiz i lænker.

17. december: Modtages af kongen af Granada. Trækker sig tilbage til et kloster, hvor han tegner kort over de nye landområder, han har opdaget. Han mener stadig, at det opdagede land grænser op til Asien og ønsker at tage tilbage for at finde en passage.

1500: En anden opdagelsesrejsende Cabral, opdager Brasilien, som bliver en portugisisk koloni.

1501: En anden opdagelsesrejsende, Amerigo Vespucci, som er i portugisisk tjeneste, sejler ned ad Brasiliens kyst.

1502 9. maj: Sejler ud på sin fjerde rejse. Kommer til Martinique og Honduras og når til Panama.

1504 7. november: Vender hjem fra den fjerde rejse.

26. november: Dronning Isabella dør.

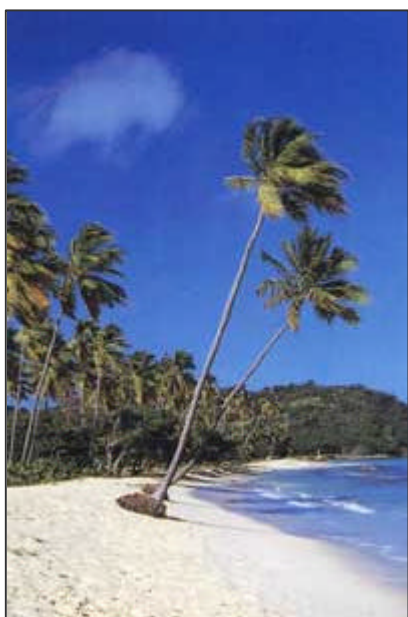
1506 20. maj: Dør i Valladolid.

1507 : Den tyske kartograf Waldseemüller giver den ny verdensdel navnet "Lands of Americo" efter Amerigo Vespuccis opdagelser.

EN UHELDIG HELT

Navnet Columbus smager af saltvand, storhed og vilde eventyr. Hele verden kender historien om Christopher Columbus, den store opdagelsesrejsende, der i spansk tjeneste fandt Amerika, ”Den nye Verden”. I vore dage betragtes Columbus som en helt. Han udviste så stor genialitet på havet, at vi husker ham, og de 4 fantastiske rejser, 500 år senere. Columbus’ rejser blev indledningen til en lang række af opdagelses- og forskningsrejser, der resulterede i, at al verdens lande i dag stort set er kortlagt. Columbus’ navn er stadig forbundet med beundring og mystik, men selv alle tiders opdagelsesrejsende kan tage fejl- Columbus tog fejl af kontinenterne!

DEN FØRSTE REJSE

Det var en lykkelig og lettet Columbus, der den 12. oktober 1492 skrev sig selv og sin besætning ind i alverdens historiebøger. De kunne efter mange ugers sørejse gå i land på en af de nuværende Bahamasøer. De kysede jorden, takkede Gud og plantede det spanske flag i sandet. Øen gav de det kristne navn ”San Salvador”, hvilket betyder ”Frelseren”.

De tropiske øer, som Columbus stødte på, er i dag nogle af verdens mest besøgte feriemål.

Den forventningsfulde Columbus troede imidlertid, at han var et helt andet sted i verden. Endelig havde han fundet Indien, landet, der svømmede i guld og krydderier. Det er faktisk et spørgsmål, om han nogensinde fandt ud af, hvor han var havnet! Han ledte efter søvejen til Indien, men fandt Amerika, en uopdaget verdensdel!

Columbus sejlede rundt blandt de caribiske øer, som han opdagede én for én.

På vej mod stjernerne

Columbus var en idérig mand, som vidste, hvad han ville. Han havde sejlet siden han som ganske ung tog hyre på de mange handelsskibe, der stævnedes ud fra Italiens havne. Han havde studeret kort og rejsebeskrivelser. I den Kina-farende Marco Polos dagbog fra 1200-tallet havde han læst om de enorme rigdomme, der var at hente i Asien. Italieneren Marco Polo var rejst over land mod øst, og nu ville Columbus finde en søvej ved at sejle mod vest.

I Europa var der stor efterspørgsel på Østens varer som krydderier, silke og guld. Der var gode penge i handlen med disse luksusvarer, men alt for mange mellemforhandlere, som hver og en skulle tjene godt. Columbus ville derfor finde en rute over havet, som kunne skaffe ham direkte adgang til herlighederne.

Columbus var lige så fattig på guld, som han var rig på ideer. Derfor havde han brug for pengestærke sponsorer til at finansiere sin rejse. Den portugisiske konge, som han først besøgte, var ikke interesseret i planerne, men efter nogen overtalelse lykkedes det at få det spanske kongepar Ferdinand og Isabella med på ideen.

Det spanske kongepar Ferdinand og Isabella og deres fælles våbenskjold trykt på guldmønter, 1469-1504

Admiral og Vicekonge

Columbus var overbevist om, at rejsen til Indien ville indbringe Spanien store rigdomme. Samtidig så han store muligheder for sin egen fremtid. Hans krav om belønning var imidlertid så overvældende, at Ferdinand og Isabella først betænkte sig, men Columbus var ikke en mand, der satte sit lys under en skæppe. Han forlangte 10% af de formuer, de nyopdagede lande ville kaste af sig. Derudover ønskede han de fornemme titler: "Admiral over Oceanerne" og "Vicekonge af Indien".

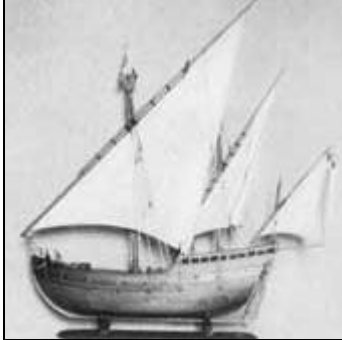
Til sidst gav kongeparret sig, og Columbus kunne begynde sit livs opdagelsesrejse nr. 1.

Columbus' våbenskjold var det synlige bevis på den opnåede adelstand. De øverste felter viser kongeparrets symboler, mens de 5 ankre og de opdukkende øer demonstrerer Columbus' betydning på havet og i Den nye Verden.

Pinta, Santa Maria og Niña

Pinta

Santa Maria

Niña

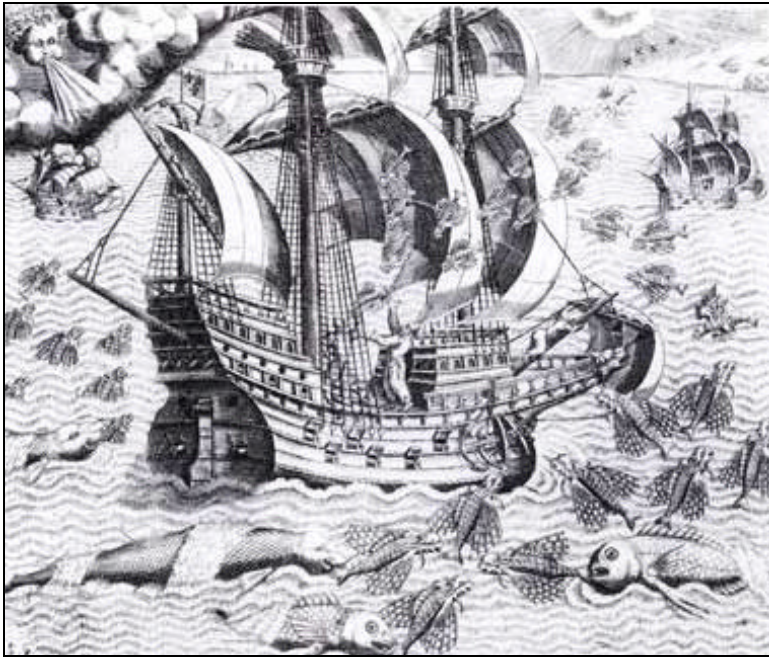

Columbus' første flåde bestod af tre karaveller. De 2 mindre skibe Pinta og Niña med trekantede latinersejl samt det tunge og noget langsommere fragtskib Santa Maria.

Han fik 3 skibe med de flotte navne: Niña, Pinta og Santa Maria. Niña var Columbus' favorit, men selv havde han kommandoen på flagskibet Santa Maria.

Det var ikke let at hverve besætning. Han lokkede sømændene med historier om de kolosale rigdomme, der var at hente i Indien, Kina og Japan. Selv den mest barske sømand gøs ved tanken om det ukendte og de farer, der lurede på det store ocean. Tænk, hvis jorden ikke var rund, men flad og man røg lige lukt i helvede ved horisontens rand? På Columbus' tid vidste videnskabsmænd at jorden er rund, men i samfundets laveste del levede myten om den flade jord stadig. Det var oprindeligt den katolske kirke, som havde skabt billedet af den flade jord med plads til Himmel foroven og Helvede forneden.

For nogle sømænd overstrålede udsigten til guld og ædelstene dog angsten for det frådende ildhav ved jordens rand, og den 3. august 1492 sejlede de tre karaveller fra havnebyen Palos med 37 mænd ombord.

På beværtingerne i havnekvartererne underholdt sømændene hinanden med fantastiske fortællinger om, hvad der ventede ved verdens ende. På tegningen ses nogle af de skrækkelige søuhyrer, man forestillede sig levede på det store ocean.

Frygten for mytteri

Det var en lang og udmattende sørejse. Columbus, som frygtede mytteri fra de overtroiske sømænd, førte i sin logbog to regnskaber over den sejlede afstand. Det ene viste han til besætningen, det andet holdt han for sig selv. Kun Columbus vidste, hvor langt de i virkeligheden var hjemmefra, men i varmen begyndte drikkevandet i tønderne at stinke og kødet vrimlede med maddiker. Stemningen blandt sømændene var spændt til det yderste.

Hjemmefra var der blevet udlovet en stor dusør til den sømand, der først spottede land. Flere gange blev besætningen narret af skyformationer, der lignede fastland, men efterhånden dukkede forskellige tegn op: en håndskåret pil, en gren med blomster, flokke af landfugle. Der måtte være land i nærheden, og man blev ikke skuffet. Det var en stor lettelse endelig at mærke fast sand under fødderne.

Paradis

Columbus og hans mænd var kommet til et tropisk paradis, og de blev i området i 96 dage. De udforskede det nærliggende øhav, sejlede op ad floder og gav stederne spanske navne. Juleaften, under en storm, blev flagskibet Santa Maria slået i stykker på et rev. Det ville ikke kunne klare den lange vej tilbage til Spanien, og Columbus valgte at se uheldet som et guddommeligt tegn. Han grundlagde herefter kolonien, La Navidad, *Jul*, og efterlod 39 sømænd, som skulle fortsætte med at udforske territoriet og lede videre efter det guld, det ikke rigtig var lykkedes at finde. Hjemme i Spanien ventede majestæterne på deres belønning: guld, krydderier og nye lande.

Varer fra Den nye Verden

Opdagelsen af det amerikanske kontinent forsynede verden med nye og eksotiske varer. Produkter som kartofler, kakao, tobak, tomater, majs og ananas er en naturlig del af supermarkedernes udvalg, og det er svært at forestille sig, at vi ikke kendte til dem før Columbus' rejser.

En opstilling af nogle af de produkter Den nye Verden gav resten af verden.

Columbus var imidlertid ude efter noget helt andet til det europæiske marked. Den europæiske overklasse brugte de eksotiske krydderier til at gøre deres i forvejen varierede måltider yderligere imponerende. På den måde viste man sin velstand, for krydderier var særdeles dyre.

Columbus sendte sine mænd ud i landskabet for at lokalisere de kostbare ostindiske krydderier, der kunne indbringe formuer hjemme i Europa. Men i stedet for kanel, kryddernelliker, muskat og ingefær kom de tilbage med noget helt andet. De krydderier, der var at finde på det amerikanske kontinent pirrede smagsløgene på en helt ny måde. Man opdagede det stærke og brændende chili, den bløde og søde vanilje og den smagsmættede allehånde. Selvom man på det tidspunkt var skuffet og slet ikke forstod værdien af disse nye krydderier, kom bekendtskabet med tiden til at sætte ny smag på hele verdens køkken.

Admiralen vender hjem

Columbus, hjemvendt fra den 1. rejse, modtages af det spanske kongepar, som havde investeret store summer i hans eventyr.

Columbus vente hjem til Spanien i triumf. Han kunne med stolthed overrække det spanske kongepar nyheden om de nye landvindinger i Indien. Kina og Japan måtte ligge lige i nærheden, fortalte han!

Det eftertragtede guld var der dog ikke meget af. Alt han havde skaffet var nogle små guldornamenter, som de indfødte villigt havde byttet bort for glasperler og små falkebjælder. Lykkeligvis havde de indfødte på Cuba fortalt om store guldforekomster inde i landet. Der var stadig håb, hvis han blot kunne få sponsoreret en rejse mere.

DEN ANDEN, TREDJE OG FJERDE REJSE

Problemer i paradis

Columbus rejste til Amerika 4 gange i alt.

Den anden rejse havde til formål at omvende de indfødte til kristendommen samt at oprette en handelskoloni.

Denne gang tog Columbus af sted med 17 skibe og 1200 mænd. Det var en langt større flåde end på den første rejse og forventningen til, hvad man kunne opleve i den nye verden var stor. På øen Hispaniola fandt Columbus fortet La Nividad nedbrændt og de spanske kolonister dræbt af fjendtlige indianere. Trods skuffelsen anlagde han en ny koloni, opkaldt efter den spanske dronning Isabella. To måneder senere sendte han 12 skibe hjem til Spanien efter forsyninger. Med de tilbageværende skibe udforskede han fortsat området og opdagede bl.a. Jamaica, som han beskrev som det smukkeste sted, øjne havde set.

Det følgende år forsøgte Columbus forgæves at dæmme op for den brutalitet og uorden, der efterhånden herskede i kolonien Hispaniola. Der var problemer mellem de indfødte og spanierne og uenighed mellem kolonisterne internt. Det viste sig, at Columbus var langt bedre til at navigere på havet end til at organisere og administrere en koloni!

Efter denne sin anden rejse fandt Columbus kongeparrets indstilling til projektet lettere afkølet.

Columbus og de indfødte.

Columbus troede, at han var kommet til Indien. Det var derfor naturligt at kalde de indfødte for "indianere". Selv i dag kaldes de syd- og nordamerikanske indfødte ved dette navn, selvom de absolut intet med Indien har at gøre. På engelsk bruges ordet *indians* om både indere og indianere.

Columbus havde ingen moralske skrulper over at lægge de indfødtes områder under den spanske krone. Han havde på den anden side heller ingen intention om at behandle dem uretfærdigt, og bl.a. forbød han sine mænd at snyde indianerne i byttehandler.

Holdningen til, hvad der er retfærdigt eller urimeligt er imidlertid kulturbestemt, og selvom dette første møde foregik i fredelighed, skulle der senere opstå drabelige kampe mellem portugisere og indianere.

Læser man Columbus' dagbog fra oktober 1492, kan man selv danne sig en mening om hans holdninger til indianerne:

Jeg vidste, at de indfødte skulle vindes for den sande kristne tro gennem ømhed og ikke gennem vold. For således at gøre dem venligt stemt forærede jeg dem røde huer og glasperler, som de hængte om halsen, og mange andre værdiløse småting.

Det blev de meget fornøjede over, og det var vidunderligt at se, hvor helt og fuldt de blev vore venner.

Bagefter kom de svømmende ud til bådene med papegøjer, bomuld, spyd og meget andet. Vi gav dem så endnu flere glasperler og små klokker til jagtfalke. Og de både gav og tog med den største fornøjelse, men alt i alt fandt jeg dem ynkelige.

De kunne sikkert blive gode tjenere, for de er rappe og hurtige til at gentage, hvad der bliver sagt til dem. Jeg tror, man nemt kunne gøre dem kristne, for det så slet ikke ud til, at de havde nogen tro selv.

På billedet modtages Columbus af venlige indianere, som overbringer kostbare gaver. I virkeligheden var det skuffende at opdage, at landet slet ikke flød med guld og ædelstene.

Stof til fantasien

Før i tiden levede vrangforestillinger og fordomme lige så godt som i dag. Informationsmedier som tv, radio og aviser var ikke opfundet, så viden om fjerne og fremmede steder blev udelukkende viderebragt af dem, som havde foretaget rejser og som hjembragte dagbøger, tegninger og genstande.

Dette træsnit fra 1550 viser, hvordan man forestillede sig mennesker fra fremmede kulturer.

Her ser man fabelvæsner, f.eks. en étbenet person med en fod så stor, at den kan give skygge i den stærke sol.

Columbus' skibslæge beskriver i sin journal bl.a. indianernes skikke således:

I mangel af klæder maler de indfødte sig til deres fester - både mænd og kvinder, i sorte og hvide og andre farver; de er tætklippede på en del af hovedet og ellers sidder håret i totter, hvilket giver dem et ubeskriveligt komisk udseende.

Dette må være et eksempel på forudindtagede holdninger til, hvad der er "rigtigt" og "forkert". Skibslægen er vant til en europæisk klædebrug og har ingen forståelse for indianernes kulturelle skikke. Det er ikke svært at forestille sig, hvordan sådan en beskrivelse æggede fantasien hjemme i Europa; det var mystisk, eksotisk og stof til en virkelig god historie.

Ydmyget

Den tredje rejse blev en stor ydmygelse for Columbus.

En betydelig del af besætningen var straffefanger. Den nye verden havde, efter rapporter om uroligheder, ikke længere den samme tiltrækningskraft på folk, og Columbus måtte nøjes med en besætning med tvivlsom moral.

Denne gang nåede de Venezuelas kyst og den mægtige flod Orinocos delta. Columbus' helbred var ikke godt. Han havde øjenproblemer og led af gigt, og uden at være bevidst om, at han faktisk havde fundet det sydamerikanske fastland, tog han tilbage til Hispaniola. Her fandt han kolonien i åbent oprør. Som guvernør måtte Columbus forsøge at komme overens med oprørernes leder Roldán, men den 23. august 1500 ankom en repræsentant for det spanske kongepar for at mægle i forholdene. Denne Bobadilla valgte at lytte til guvernørens modstandere, hvilke førte til Columbus' arrestation. I lænker bragte man ham hjem til Spanien.

Den stolte Admiral kom sig aldrig over ydmygelsen. Han gemte sine lænker, som han forlangte at få med i graven.

Columbus trak sig tilbage til et kloster, hvorfra han forsøgte at gøre opmærksom på den uretfærdighed, hvormed han blev behandlet. Kongeparret var lydhøre og lovede at lade retfærdigheden ske fyldest og give ham privilegierne som guvernør tilbage. De vurderede, at det bedste var at lade ham fortsætte sine opdagelsesrejser, men de indsatte en ny guvernør på Hispaniola!

Handel. Guldets betydning

Indianerne havde ikke en økonomi som vores, hvor man ved handel bruger mønter, som repræsenterer en fastlagt værdi og som styres af en central magt, f.eks. kongen. De indfødte udvekslede varer ved hjælp af byttehandler, og det var også sådan Columbus og hans mænd handlede ting og sager med de indfødte.

Der var i Europa på dette tidspunkt, som så ofte før, mangel på ædelmetaller, f.eks. guld, som man brugte til at slå mønter af. Et af Columbus' hovedformål med at finde den vestlige søvej til Indien var netop at skaffe det eftertragtede guld.

Da Columbus sejlede ud, var den økonomiske situation i Portugal elendig. Der var hårdt brug for at få etableret nogle fornuftige handelsruter, der ikke var belastet af andres monopol på luksusvarer og opkrævning af afgifter. Columbus drømte derfor om at finde en ny søvej til Indien. Han mente, at man kunne nå Østen ved at sejle vestpå. En sådan rute ville udelukke de besværlige arabiske købmænd, der sad på store dele af handlen, og give portugiserne direkte adgang til guld og krydderier.

Columbus opdagede aldrig, hvor nær han havde været Aztekernes og Inkaernes guld og rigdomme. Inkaerne i Peru og Aztekerne i Mexico var meget anderledes fra de primitive indianere, der tog imod Columbus på øerne. De havde opbygget et samfund, som var helt på højde med det europæiske. Her ses en offerkniv af guld fra Peru ca. 1100-1300 e.Kr.

Columbus nåede imidlertid aldrig at skaffe den mængde guld, han havde håbet på, men hans opdagelse af det amerikanske kontinent fik alligevel stor effekt på den økonomiske situation i Europa. I de følgende 50 år efter Columbus' død erobrede spanierne og portugiserne større og større dele af Sydamerika. Man opdagede, at disse lande nærmest flød med ædelmetaller, så man plyndrede indianerne i stor stil og sendte skib efter skib lastet med guld hjem til Europa. Dette påvirkede den europæiske økonomi på en besynderlig måde. Nu havde man simpelthen for meget guld i forhold til den mængde varer, der var at købe. Dette betød, at efterspørgslen på varerne blev så stor, at priserne blev skyhøje.

Storm og modgang

I maj 1502 begyndte Columbus sin fjerde og sidste rejse. Han var, for den tid, en gammel mand på 51 år, stærkt plaget af gigt og næsten blind. Man havde forbudt ham at gå i land på Hispaniola, den koloni han selv havde grundlagt. Alligevel tog han af sted i håb om at finde den passage, der skulle lede ham til Kina.

Denne fjerde rejse blev den mest belastende for søhelten. Han måtte slås med voldsomme storme, ormædte skibe og et ustyrligt mandskab, der plyndrede og torterede de indfødte. Disse svarede igen med fjendtlighed og nægtede at hjælpe med skibsprovianteringen.

Endnu engang viste Columbus sin snuhed, da han tøjlede de indfødte på en taktisk genistreg. Columbus kunne med hjælp fra en gammel almanak beregne, og derved forudsige, en solformørkelse. De indfødte turde derefter ikke sætte sig imod en mand, som ligefrem beherskede himmellegemerne!

Columbus reddede situationen og sine mænd fra sultedøden, men den fjerde rejse var alt i alt heller ingen succes. Det lykkedes ikke at finde det, han så brændende drømte om: passagen til krydderilandene og guld i store mængder.

Da Columbus vendte hjem til Spanien i maj 1504 var det for at finde Dronning Isabella døende. Det var dronningen, der havde haft den største forståelse for Columbus' ideer. Kongen derimod holdt ham hen i uvished, og gav aldrig Columbus guvernørtitlen tilbage.

CHRISTOPHER COLUMBUS - ET IKON

Columbus døde som 55-årig. Han var udslidt, desillusioneret og i unåde. Han havde vist sig som en elendig organisator af kolonien i Hispaniola og havde lidt den ydmygelse at være blevet ført hjem til Europa i lænker.

Alligevel er Columbus 500 år efter sin død selve symbolet på opdagelsen af nye verdener, og mange har forsøgt at forklare, hvilket menneske Columbus var, og hvad der drev ham ud på så vilde og risikable eventyr.

Var han en ærgerrig og grådig søfarer, der drømte om rigdom og berømmelse?

Var han en genial navigatør, der viljestærk og frygtløs forfulgte trangen til at opdage nye områder?

Var han en fanatisk missionær, der ønskede at udbrede kristendommen?

Var han en oplyst og fremsynet videnskabsmand, som var langt forud for sin tid?

Muligvis var han lidt af hvert, men resultatet kender vi. Columbus' opdagelse af det amerikanske kontinent førte med tiden til kolonisering af de sydamerikanske lande, de indfødtes kulturs fald og de multikulturelle amerikanske stateres fødsel. Det moderne Amerika,

som vi i dag forbinder med Coca Cola, Britney Spears og Hollywoodfilm, men også det Amerika, hvor de indfødte indianere stadig trækker de korteste strå.

Columbus' betydning i det moderne Amerika er omfattende. Man holder Columbus' Day hvert år og har opkaldt utallige geografiske steder og uddannelsesinstitutioner efter ham. Lidt ironisk er det, at det er en anden opdagelsesrejsende, der lægger navn til Amerika. Dette kom i stand efter at en tysk korttegner, Wadseemüller, i 1507 gav den nye verdensdel navnet "Lands of Americo" efter Amerigo Vespuccis' optegnelser.